

idrak

Dini Arařtırmalar Dergisi / Journal of Religious Studies
Cilt/Volume-1 • Sayı/Issue-2 • Aralık 2021

Cilt | Volume: 1 • Sayı | Issue: 2
15 Aralık | December 15, 2021

Geçmişten Geleceğe Âsım'ın Nesli

Âsım's Generation from Past to Future

Nazım Elmas

Prof. Dr., Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal
Bilimler Eğitimi Bölümü, Giresun/Türkiye.

*Professor, Giresun University, Faculty of Education, Department of
Turkish and Social Sciences Education, Giresun/Turkey.*

nazim.elmas@giresun.edu.tr

ORCID: 0000-0003-4758-8801

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type: Arařtırma Makalesi | Research Article

Geliř Tarihi | Date Received: 15 Ekim | October 2021

Kabul Tarihi | Date Accepted: 26 Kasım | November 2021

Yayın Tarihi | Date Published: 15 Aralık | December 2021

Atıf | Cite as

Elmas, Nazım. "Geçmişten Geleceğe Âsım'ın Nesli". *idrak* 1/2
(Aralık 2021), 189-212.

İntihal | Plagiarism

Bu çalışma hakem değerlendirmesinden geçmiş, bir intihal yazılımı
ile taranmıştır. İntihal yapılmadığı tespit edilmiştir.

*This article has gone through a peer review process and scanned via a
plagiarism software. No plagiarism has been detected.*

Telif | Copyright ©

Published by Giresun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi / Giresun
University Faculty of Islamic Sciences, 28200, Giresun, Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Geçmişten Geleceğe Âsım'ın Nesli

Öz

Edebî eserlerde sanatçılar çoğu zaman hayalî bir figür ya da gerçekte var olan bir kişi üzerinden duygu ve düşüncelerini okura iletirler. Sanat eserinin etkili söylemi kişilerden nesillere intikal eder. Şair Mehmet Âkif'in *Safahat* adlı eserinin altıncı kitabının adı Âsım'dır. Bu genç yetenek kendisine verilen değer gereği manzumenin içinde de yer almıştır. Âkif bu gencin ruhî ve bedenî alanlardaki özelliklerini saymış onun üzerinden tüm gençliğe seslenmiştir. Bedenen sağlıklı gencin, ruhen nasıl olması gerektiği başlıklar hâlinde dile getirilmiştir. Sağlıklı, şahsiyetli, başarılı, çalışkan, sorumlu nitelikleriyle bir gencin örnek kimliği *Safahat*'ın bu bölümünde ele alınmıştır. Bir toplumun mevcut ve gelecek nesillerini nasıl görmek istediği, onlardan neler beklediği kapsamlı bir şekilde bu bölümde bulunmaktadır. Ayrıca *Safahat*'ın Âsım adlı bölümü Mehmet Âkif'in fikir dünyasını açık olarak şiire aktardığı bölümdür.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Âsım, *Safahat*, Genç, Kimlik

Âsım's Generation from Past to Future

Abstract

In literary works, authors often convey their feelings and thoughts to the reader through an imaginary character or a real person. The effective discourse of the work of art is transposed from individuals to generations. The name of the sixth book of the poet Mehmet Âkif's *Safahat* is Âsım. This young talent is also included in the poem due to the value given to him. Âkif mentions the characteristics of this young person in the spiritual and physical areas and calls out to the youth through him. How a physically healthy young person should be mentally has been expressed under several headings in this book. The exemplary identity of a young person with qualifications such as being healthy successful, hardworking, and responsible and having a strong personality is discussed in this part of *Safahat*. How a society wants to see its present and future generations and what it expects from them are comprehensively included in this section. In addition, Âsım is the section in which Mehmet Âkif clearly conveys his world of ideas into poetry.

Keywords: Literature, Âsım, *Safahat*, Young, Identity

Giriş

Şair ve yazarların eserlerinde içinde yaşadığı toplumdan büyük ölçüde ilham aldığı bilinmektedir. Sanatçı ferdi duygularını dile getirirken bile içinde bulunduğu şartların verdiği ilhamdan uzak duramaz. “Sanatçının yüzü hangi tarafa dönüktür?” diye sorulsa ilk cevap “topluma dönüktür” olacaktır.

Sanatçı ve toplum daima iç içe olmuştur. Sanatçı günlerin getirdiği konularla ilgilenmek zorunda kaldığından sanatını zaman zaman çevresine göre şekillendirmek durumunda kalabilmektedir. Dikkatli bir incelemeyle baktığımız takdirde toplumsal süreçler ve sanatçının hayatına dair kesitlerin sanatçının eserlerine az çok yansıdığını görebiliriz. Çevresine duyarlı ve sorumluluk sahibi bir kişinin tabii tavrı da bu değildir. Milletın hislerine tercüman olma bilinciyle eserler veren sanatçılar duygu ve düşünceleri insana ulaştığı andan itibaren farklı bir saygınlık kazanırlar ve milletin gönlünde yer alırlar.

Zor zamanlarda yeni kahramanlar doğar. Milletın duyarlı evlatları bu dönemlerde sorumluluklarını yerine getirirler. Her meslek grubunun sorumlulukları alanlarına göre değişiklikler gösterir. Şairlerin görevi belki diğer görevlerin önündedir. Milletın maneviyatını diri tutmak yeni hedeflere yönlendirmek onların işidir. Mehmet Âkif de bu hedeflerde sorumluluk alan sanatçılardan biridir. Zor zamanların şairi olarak üzerine düşen görevleri yapmış ve uzun yıllar hafızalarda yer etmiştir. Âkif'in şiir üslubunda sadece mücadele şiirleri yoktur. Şiire başladığı zamanlarda sanat yönü daha öncelikli şiirler yazdığı bilinmektedir. “Gül devrini görseydim bülbül olurdu!” diyen sanatçı gül devrinin geride kaldığının ve bülbül olma zamanının geçtiğinin idraki içinde olup toplumun onun sanatına olan ihtiyacının farkına varmıştır. Zor zamanda yapabileceklerinin şuurunda olan Âkif, Millî Mücadele yıllarını vatanın her köşesinde var olmak için yaşamıştır. Onun bu yılları kalemıyla ve sözüyle kutlu bir görevi ifâ etmek için geçmiştir.

Âkif o yıllarda milletin hafızasına bazı kavramları yerleştirmeyi görev saymıştır. Söz konusu kavramların o yıllarda anahtar mesa-

besinde olduğunun farkındadır. Sanat eserinde iman, hak, adalet, ümitli oluş, azim, gayret, çalışmak, vatana bağlılık, yerli olmak, ahlaki ölçülere riayet, sağlam bir şahsiyet, gençleri önemseme, hayata ait ilkeler ve kıymet hükümleri şairin gündeminde olmuş, şiirlerini bu temalar üzerinden kurmuştur.

Özellikle gençlerle ilgili duygularında onların vatanın kurtuluşuna katkıları ve gelecekte yapmaları gerekenler bağlamındaki sözleri *Safahat'* ta yer almış; konuşmalarına ve yazılarına konu olmuştur.

Edebî eserlerde sanatçılar duygu ve düşüncelerini sembolik şahıslar üzerinden söylemeye çalışmışlardır. Dede Korkut Hikayelerinde Deli Dumrul ve Bamsı Beyrek eserin önemli şahsiyetlerindedir. Önceki dönemlere ait ve yakın zamanların kahramanlarının yer aldığı Nabî'nin Hayriye, Vehbi'nin Lütfiye adlı eserleri çocukları ve gençleri dikkate alarak yazılmıştır. Haluk adına yazılan kitap ve Seniha adına yazılan mektuplar da gelecek nesillere iletilecek mesajların araçları konumundadır. Söz konusu şahıslar hakiki ya da sembolik değerleriyle eserlerde kurguyu tamamlarlar. Mehmet Âkif'in de bu tür bir sembol genci vardır: Âsım. Milli şair gençlere ve gelecek nesillere iletmek istediklerini Âsım kimliği üzerinden dile getirmiştir.

Yaşamış, görmüş, etkilenmiş ve yazmış olan Mehmet Âkif'in sanatında hayatından ve şahsiyetinden büyük ölçüde izler vardır. Gençler için yazdıkları eserlerde ve söylemlerinde her zaman için samimi duyguları dile getirmiştir. Gençlerde bulunmasını istediklerini nefsinde yaşamış, onlara gösterdiği hedefleri ve yaptığı tavsiyeleri önce kendi üzerinde uygulamıştır.

*Bana sor sevgili kâri' sana ben söyleyeyim
Ne hüviyette su karşında duran eş'arım
Bir yağın söz ki samimiyeti ancak hüneri
Ne tasannu bilirim çünkü ne san'atkarım*

...

*Oku, şayet sana bir hisli yürek lazımsa
Oku, zira onu yazdım, iki söz yazdımsa.*

Âkif, yukarıdaki mısralarla sanatının ve hayatının gayesini dile getirmiştir.

O, birçok hedefi üzerinden öne çıkardığı örnek genç olan Âsım için söylediklerinde de samimi olmuştur. Yazdıklarını inanarak ve yaşayarak yazmış olması, yazdıklarının kalıcılığını ve etkisini de artırmaktadır. “Özlenen genç nesil nasıl olmalı, nasıl olabilir?” sorularının cevabını ararken şairin şahsiyetini dikkate almak gerekir. Bu makalede *Safahat*'in, altıncı kitabı dikkate alınmıştır. Sanatçının gençlere topluca söyleyecekleri sözlerin çoğu bu kısımdadır.

Bir gençte bulunması gereken nitelikler *Safahat*'in altıncı kitabında bir arada yer almıştır. Bu kitabın kapsamında topluca gençlere öğütleri bulmak mümkündür. Diğer yayınlarında da birtakım öğütler olmasına rağmen Âsım kimliğinde topluca bu bölümde yazılmıştır. Çalışmamız, gençlerle baş başa olduğunu var sayarak onlara bir kitap armağan eden Âkif'in bir bütün olarak neler söylediğini ortaya çıkarmak amacını taşımaktadır. Bu konuda bazı çalışmalar yapıldığı görülmüş fakat *Safahat*'in Âsım bölümünü ideal gençliğin özellikleri mahiyetinde gençlikle bağlantılı olarak araştıran, “Âsım'ın nesli nasıl olmalıdır?” sorusuna da cevap aramak üzere yapılan çalışmalar yeterli bulunmamıştır.

Mehmet Âkif'in yetişme tarzını ve fikrî yapısını oluşturan kaynakları değerlendirdiğimizde mensubu olduğu milletin inancını ve kültürünü çok iyi kavradığı, yaşadığı toplumun dışında Batı dünyasından da yararlandığı anlaşılmaktadır. Yetişme tarzı ve şiirinin kaynakları yaşadığı toplumun özülle bağlantılıdır. Mesleği gereği içinde yaşadığı toplumu çok iyi tanımakta olan Mehmet Âkif, gelecek nesillerin nasıl olması gerektiği hususunda sürekli zihnini meşgul etmiş ve çözümlerini sanat eserlerinde bir araya getirmiştir. Âsım kıtalar aşan ve toprağını tanıyan tecrübe ve bilgiyle yazılmıştır. Mensubu olduğu toplum onun çalışmaları ve icraatları ile geleceğini inşa edecektir. Âsımın nesline teslim edilen bir ülke emin ellerde sayılacaktır. Sezai Karakoç bu konuda Âsım kimliğini şöyle tanımlamaktadır:

Âkif'in alkışladığı Âsım nesli, savaş içinde birdenbire olağanüstüye yükselen gününün nesliyse, sulh içinde de aynı başarı, üstünlük ve fazileti gösterecek geleceğin neslidir. Savaşta geçici olarak gelen bu

üstün-insan, gelecekte her gün ve her işteki durumuyla böyle olan bir kuşağın özlemidir.¹

Safahat' taki şiiirlerde, Sebîlü'r-Reşât'taki yazılarında ve konuşmalarında gençliği gündem yapan Mehmet Âkif'in muhatabı ya Âsım'dır ya da Âsım kimliğinde birileridir. *Safahat'* taki altıncı kitabı da Âsım başlığı ile neşretmiş duygu ve düşüncelerini burada toplamıştır. *Safahat'* in Âsım bölümü yayınlandığı dönemde okurları hayran bıraktmıştır. Süleyman Nazif bu bölüm için hayranlığını gizleyemez ve eserin mükemmelliğini şu sözleriyle anlatır:

Başka yerlerde olsa böyle eserlerin zuhûru büyük birer hâdise-i milliye telakki olunur ve gazetelerle mecmualar onları aylarca mevzu-i bahseder. Bizde ise *makberî* denilecek kadar mukassı ve lakayd bir sükuttan başka, kitabın şimdilik bir nasibini gören yok...²

Âsım bölümünde önemli iki sahne yer alır. Eserin büyük kısmını teşkil eden ilk sahnede Köse İmam'la Hocasâde'nin konuşmaları yer alır. Bu kısımda Köse İmam'ın "ahlâk bozukluğu içindeki bu halkı ve bu memleketi, kimin kurtaracağı" şeklindeki sorusuna, Hocasâde'nin "Âsım'ın nesli!" cevabı verilir. Mehmet Âkif'in bilinen şiiiri Çanakkale Şehitleri de bu kısımdadır. Âsım kitabı yayınlandığı zaman şehitlerin destanı sayılan bu şiiir de çok beğenilmiştir. Âkif'in arkadaşı Amerika'dan yazdığı mektupta şöyle der:

Âsım Dehanızın bir mahlûk-ı bedii ki binlerce meftunları arasında bulunmakla müfterihim... Şehide kurduğunuz mezara ait beyitleri okuduğum zaman uzun müddet kendi kendime ağladım. Tekrar okumak işime gelmiyor. İnşallah biraz asabım sakin olduğu zaman tekrar okuyacağım.³

İkinci kısımda Hocasâde ile Âsım'ın konuşmaları yer alır. Bu bölümde Hocasâde, Âsım'a cemiyetimizin neden geri kaldığını ve bir cemiyeti yükselten sebepleri anlattıktan sonra, bugün kendisinden

1 Sezai Karakoç, *Mehmet Âkif (Hayatı, İnanç ve Düşünce Oluşumu Savaşı)* (İstanbul: Diriliş yayınları, 1987), 33.

2 Süleyman Nazif, *Mehmet Âkif*, haz. M. Ertuğrul Düzdağ (İstanbul: İz Yayıncılık, 1991), 90.

3 Mustafa Şentop, Kabulünün 100. Yılında Millî Mutabakat Metnimiz İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy (Ankara: TBMM Başkanlığı İdari Teşkilatı, 2021), 15.

beklenenin, yumruk kullanmak, darbe yapmak değil; ilim tahsil etmek olduğunu söyler.

Âsım Ne Zaman Doğdu?

Âsım isminin ortaya çıkışı *Safahat*'ın Âsım bölümünün yayınlanması ile ilişkilendirilir. Matbuat dünyasında Âsım'ın doğuşu Sebülür-Reşât'ta şu belgelerle yayınlanır:

Bu eser bir muhavereden ibarettir ki Harb-i umumi içinde ve Fatih yangınından evvel, Hocasade'nin Sarıgüzel'deki evinde geçer. Eşhas-ı muhavere şunlardır:

Hocasade: Merhum Hoca Tahir Efendi'nin oğludur.

Köse İmam: Merhum Hoca Tahir Efendi'nin şakirtlerinden.

Âsım: Köse İmam'ın oğlu.

Emin: Hocasade'nin oğlu⁴

Bu bölümde Mehmet Âkif gerçek kişiler üzerinden mesajını vermeyi tercih etmiştir. Kurgusunda dört kişi vardır: Babası Hoca Tahir Efendi'nin talebesi olan arkadaşı, onun oğlu Âsım, kendisi ve oğlu Emin. Mehmet Âkif sahneleri oluştururken kişileri gerçek hayattan aldığı, şiir kurgusu gereği, kurmaca alanlar oluşturmak için ekler yaptığı bilinmektedir. Âsım kimliğinde Mehmet Âkif'i bulmak mümkündür. Âsımın fiziksel ve karakteristik özellikleri Âkif'i andırır. "Âkif'i Âsımla karşılaştırabilir miyiz?" sorusuna Orhan Okay'ın cevabı şöyledir:

Genel olarak bütün sanatkârlar yani romancılar, hikâyeciler, şairler yarattıkları tiplerde, ortaya koydukları kişilerde, şahsiyetlerde kendi

⁴ Eserin yarısı kadar bir kısmı on yedi bölüm halinde Sebülür-Reşât'ta tefrika edilmiş, kalan öteki kısmı ise ilk olarak kitap halinde yayınlarında neşriyat sahasına çıkmıştır. İlk tefrika 18 Eylül 1919'da yayınlanmıştır. Bu yayında Âsım başlığı için şu dipnot vardır: "Âsım Köse İmam'ın oğludur. bk. Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, haz. M. Ertuğrul Düздаğ (İstanbul: İz Yayıncılık, 1991), 336. Aynı araştırmacı tarafından daha sonra yapılan bir çalışmada Âsım şiirinin yazılış zamanı olarak: "Mehmed Âkif (Hocazâde) Bey'in ki de dahil sekiz bin evin yandığı büyük Fâtih yangını 31 Mayıs 1918'de başlamıştı. Kitabı meydana getiren bu hayâlî konuşmanın, 1917 yılının ikinci yarısında yapıldığını düşünürüz." denilmektedir. bk. Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, haz. M. Ertuğrul Düздаğ (İstanbul: Bağcılar Belediyesi Yayınları, 2014), 291.

şahsiyetinin bir parçasını yansıtırılar muhakkak. Her romancının her hikayecinin bu şahsiyeti vardır, şiirde bu pek fazla değilse de Âkif'in şiiri biraz roman gibi olduğu için, şiirinde yaratmış olduğu Âsım ile kendisi arasında ilişkiler vardır, ama elbette bunlar tıpatıp da aynı değildir.⁵

Yakın arkadaşı Hasan Basri Çantay ise Âsım'ın hayalî bir şahıs olduğunu bölümdeki anlatılanları değerlendirdiğinde karşısına tam manasıyla bir Âkif karakterinin çıktığını "İşte Âkif'in mefkûresi! Onun aleyhinde söz söyleyenler, maalesef, kendisini tedkik etmemişlerdir. Bu eser; Âkif'in süzölmüş bir kanaatidir. Âsım; hayalî bir şahsiyettir. Hakikatte öyle bir adam yoktur."⁶ cümleleriyle ifade eder.

Âsım adlı bölümün yazılışına Mütareke döneminden de önce başlanmış olduğu, Millî Mücadele döneminde Ankara'da devam ettiği o yılları yaşamış arkadaşlarının hatıralarından anlaşılmaktadır. Komşusu ve arkadaşı Mahir İz'in tespiti şöyledir: "Bir gün sade kahvesini getirmeye gitmiştim. Dönüşte elinde tashih edilmekten beyazı kalmamış bir sahifeye baktığını gördüm. Kahvesini verdikten sonra ben de dikkatlice baktım. Bir de ne göreyim? Âsım'ın bir tashih sahifesi." Daha o zamanlarda *Safahat'*ın altıncı bölümünün şekillendiği anlaşılıyor. Mahir İz bu gördüğüne başka açıdan da hayret eder. Mehmet Âkif'in çok kolay şiir yazdığını düşünen kendisinin ve okuyucunun yanıldıklarını beyan ederek *Safahat'*a giren şiirlerin üzerinde çok çalışılmış şiirler olduğunu ifade eder.

Mehmet Âkif'in Âsım'ın ikinci bölümü mahiyetinde devamını da yazmayı düşündüğü, ancak ortamın buna müsait olmadığı belirtilmektedir. Yaşadığı hayal kırıklıkları bu eserini yazmaya fırsat vermemiştir.

Âkif, bu yeni eserinde, Âsım'ı arkadaşlarıyla birlikte Almanya'dan geri getirerek İstiklâl savaşına sokacağını, onu tâkip ederek savaşı ve bu mücadeleye katılanların iman, düşünce ve gâyelerini yazacağını ve zamanın önde gelen ilim ve fikir adamlarını konuşturacağını yakın

⁵ Sezgin Çevik (ed.), *Âkiften Âsım'a* (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, 2007), 50.

⁶ Hasan Basri Çantay, *Âkifname (Mehmed Âkif)* (İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, 1966), 199.

dostlarına söylemiştir. Âkif'in en verimli çağında yurdundan uzaklaşmaya mecbur kalışı, bizi bu büyük eserden ve daha nicelerinden maalesef mahrum bırakmıştır.⁷

Âsım Arapça bir kelimedir ve "ismet" masum olmak, günah işlemek, korunmak anlamlarına gelmektedir. Namuslu, iffetli, temiz ve yasak olana yaklaşmayan, günah ve haramdan sakınan perhizkâr olan kişi manasında kullanılır. Kur'an-ı Kerîm lügatine göre "Âsım" korumak fiilinin ism-i failidir. Koruyucu, kurtarıcı manası Mehmet Âkif'in maksuduna daha uygun düşmektedir. *Safahat* adlı eserde Köse İmam'ın oğlu olarak anlatıma giren Âsım isminin niçin tercih edilmiş olduğu merak konusudur. Mehmet Âkif'in bizzat tanıdığı bir Âsım olmuş mudur? Tefvik Fikret oğlu Haluk üzerinden düşüncelerini aktarırken Mehmet Âkif de bu bölüme oğlu Emin'i yerleştirmiştir. Bu kadar gerçek şahıs arasında Âsım kimliğinin durumu nedir? Uhud savaşında kahramanlıklar gösteren ve yiğitçe şehitliğe ulaşan ve asıl adı Ebu Süleyman olan Âsım bin Sâbit büyük ihtimalle Mehmet Âkif'in hayran olduğu genç sahabîlerdendir. Uhud Savaşı'ndaki kahramanlığının intikamı için bu sahabinin cesedine yüz deve ödül koyulur. Bir süre sonra Kur'an hizmeti için Lidyanlılara giderken tuzağa düşürülür. Cesedinin düşman eline geçmemesi için dua eder. Şehit olmasına rağmen arıların yoğun bir şekilde na'sın etrafını sarması üzerine Lidyanlılar Âsım Bin Sabit'e yaklaşmamışlardır. Geceyi beklerler ancak yağın yağmur sele dönüşür ve cesedi alır götürür.⁸ Şiirinin kaynaklarını büyük ölçüde İslam tarihinden de besleyen Âkif için bu etkileyici olayın şair bir ruha vereceği ilham oldukça fazladır.

Mehmet Âkif'in bizzat yakınında olan ve 1900 yıllarında doğan bir genç daha vardır. İdeal gençle ilgili somut tariflerin bu genç üzerinden tertip edildiği düşünülebilir. *Safahat'* ta Köse İmam'ın oğlu olarak kurgulanan bu genç gerçekte yaşamış, uzun yıllar Âkif'in çevresinde bulunmuş ve millî şairle ilgili hatıralarını sözlü olarak anlatmıştır:

Âkif'in reel hayatta çevresinde bulunan gençlerden birisi olan Âsım Gönül Bey, *Safahat'* taki Âsım'ın gerçek hayattaki karşılığı konumun-

⁷ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, haz. M. Ertuğrul Düzdağ (İstanbul: Bağcılar Belediyesi Yayınları, 2014), 30.

⁸ Mücteba Uğur, "Âsım b. Sâbit", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 3/479-480.

dadır. Nitekim -Âsım Gönül Bey'in bize naklettiğine göre- şairimiz bu hususu, bizzat kendisine karşı: "Âsım evlâdım! Sen taşıdığın bu isminle; nazarımda, *Safahat*'taki Âsım'ın bugünkü ve yarınki gençlik nezdinde, yaşayan temsilcisisin." tarzında açıkça dile getirmiştir.⁹

Mehmet Âkif, sanat ve edebiyat faaliyetlerinin yanında bir kısmı fahrî olmak üzere uzun yıllar her kademedeki okullarda gençlerle iç içe hocalık yapmıştır. Çocukları ve gençleri bu beraberlik sebebiyle de yakından tanımaktadır. Onların davranışlarında ve gözlerinde geleceğin Türkiye'sini görmüş ve şiirlerinde bu konuları işleyerek gelecek nesillere armağan etmiştir.

Biraz Kurgu Biraz Gerçek: Âsım'ın Fizikî Durumu

Beden ve ruh, insanın iki önemli unsurudur. Her iki unsurun ihtiyaçları birbirinden farklıdır. Bu ihtiyaçları temin ederek ve hiçbirini ihmal etmeden yaşamak asıl olandır. Her ikisinin beklentilerini karşılamak dengeli ve düzenli bir hayatı getirir. Birinin ihmal edilmesi bütün yapıyı bozar ve bunun sonucunda ise fizikî ve ruhî problemler ortaya çıkar. Genç insan söz konusu olduğunda beden ve ruhen doyuma ulaşmış, her iki alanda tam uyum içinde bir genç kastedilir. Mehmet Âkif'in genç tasviri her iki unsur üzerinden şekillenir. Gencin fizikî ve ruhî özellikleri ele alınarak ideal tip okurun dikkatine sunulur.

Beden sağlığı öncelikli aranan özelliktir. Bu durum verimliliği artıran vasıftır. Sağlıklı bir bünyenin daha verimli olacağı tabiidir. Genç insana düşen sorumluluk onun sağlam bir bünyeye sahip olmasıyla ifa edilir. Âsım kimliğinde Mehmet Âkif'in izini bulduğumuz en yakın taraf sağlıklı bünyedir. Birçok spor dalında mahir olan Âkif, Âsım'a da sağlıklı bir bünye önerir. *Safahat*'ta yer alan gencin fizikî özellikleri hayranlık vericidir. Mübalağa ile desteklenen tasvirde genç iki üç katlı büyük bir çınar gibidir. Yalçın kaya gövdeli, yüksek göğüslü, kemikleri sağlam, her uzvu mükemmel ve güçlü, geniş omuzlu, kapı gibi sırtlı, etleri sert, uzun boylu, vücuduna uygun bir kafa, kalın adaleli, demir bilekli ve ellidir. Bu dış görünüş *Safahat*'ta şu mısralarla anlatılmıştır.

⁹ Önder Göçgün, "Mehmet Âkif'in Şiirlerindeki "Âsım" Gerçeği ve "Âsım'dan Dinlediklerim..", *BELGİ* 2/4 (Yaz 2012), 422-430.

*Galiba oğlanı yanlış görüyorsun yanlış
Yalnız göğsünün eb'adı mı sandın yüksek?
İn de a'makına bak ne derinmiş o yürek!
Gövde yalçın kayadan abide, lâkayd-ı ecel
Boynu dehşetli, evet beyni de lakin zinde;*

...

*Neydi oğlandaki endamın o ahengi fakat
Belli her uzvu için ayrı çalışmış hilkat.
Ya kemikler ne selabetli, ya etler ne katı
Tepeden tırnağa güya dolamışlar halatı,
İki üç katlı büyük bir çınarın gövdesine,
Çok geniş desen omuzlar, boy, o nisbette uzun
O ne mevzun kafadır, sonra ne sağlam o boyun?
Ufarak bir kapı sırtın kabaran eb'adı ..*

...

*Adalı baldırımın kutru hemen boynu kadar
İki çam bölmesi kol, kim tutacak kim bükecek
O bileklerle o ellerse demirden daha pek.¹⁰*

Mehmet Âkif mübalağa sanatını ustalıklı kullanır. Şiirinde ustaca kullanılmış anlama uygun mübalağalar esere etkisini artırmaktadır. Bu tür anlatımlarda muhatap olan okurun dikkati şiire yönelmektedir. Âsım'ın dış görünüşü ile ilgili olarak yaptığı tasvirde kullandığı metot budur. Tüm gençlerin şiirde belirtilen şekilde güçlü, kuvvetli, sağlıklı, iri yapılı ve heybetli olmaları özendirilir.

Âsım'ın Ruhî Durumu

Tek başına sağlıklı vücut ve iri bir cüsse hayatta başarılı olmak için yeterli olmaz. Bünyenin mükemmel olması için Âkif'in uygun gördüğü bazı ruhî değerler de vardır. Mübalağa sanatının müsaade ettiği ölçüde tasvir edilen cüsseyi var oluş gayesine uygun davranışlarla süsleyecek birtakım özelliklere ihtiyaç vardır. "Dört başı mamur" bir gence bu özellikleri ruhî değerler kazandıracaktır.

¹⁰ Mehmed Âkif, *Safahat*, 363-364.

Mehmet Âkif bir gencin ruhî özellikleri olarak şu hususların bünyesinde bulundurmasını ister: İmanlı, sağlam bilgili, zinde fikirli, irfanla donanmış, derin duygulu, ölümü hiçe sayan, becerikli, şefkatli ve zarif. Bu genç *Safahat'*ta şöyle anlatılır:

*Görmedim ben bu kadar dötbaşı mamur insan
Ne büyük hilkat o Âsım, ne muazzam heykel!
Onu bir şi'r-i hamaset gibi, ilham-ı ezel
Sana sunduysa, açıp ruhunu teşrihe çalış....
Dalgalandıkça içinden taşan iman denizi
Dökülen hisleri gör; incilerin en temizi,
O ne ifrad ile rikkat! Hani etsen ta'mîk
Bir kadın ruhu değildir o kadar belki rakîk
Sonra irfanı için söyleyecek söz bulamam.
Bi-tenâhî safâhatiyle herif ayrı cihan;
Bi-tenâhî Safahatında da lakin insan.¹¹*

Fizikî ve ruhî özellikleriyle *Safahat'*ta yer alan bu gencin bazı görev ve sorumlulukları vardır. Genç bunları yerine getirebildiği kadar değer kazanacaktır. O, insanlık için yaptıkları kadar ağırlık sahibidir. Ürettiği kadar vardır ve fedakârlıkları nispetinde söz sahibidir. Ülkesine karşı borcunu kendisinden bekleneni yerine getirdiği takdirde ödemiş olacaktır.

İmanlı Âsım

Her basamakta Âsım'a yeni bir vasıf yüklenir çünkü o, zorlu bir yola çıkmıştır. Taşıyacağı yük oranında hazırlık yapması gerekmektedir. Billhassa gencin süsü sahip olduğu değerlerdir ve ruhunu yücelten ise onun şuurudur. Çıkacağı yolda lazım olacak her şeyi donanması için gayret gösterir. Yol azığı olmadan yola çıkılır mı? Çıkılacak yolda gerekli olan en önemli ruhî ihtiyaç imandır. İnanıcı olmayanın bir işi başarması zordur. Bu tür yüreklerin çok çabuk yıldıgını hayat her anında hissettirmiştir. Âkif *Safahat'*ta şöyle diyor:

¹¹ Mehmed Âkif, *Safahat*, 363-364.

*Hani ashab-ı Kiram ayrılalım derken
Mutlaka "Sure-i ve'l-Asr" okurmuş bu neden?
Çünkü meknun o büyük surede esrar-ı felah;
Başta iman-ı hakiki geliyor; sonra salâh
Sonra hak, sonra sebat. İşte kuzum
Dördü birleşti mi, yoktur sana hüsrân artık.¹²*

Genç insanı her türlü zorluk karşısında ayakta tutan imandır. Zorlukları onunla yener, sıkıntılara dayanma azminde imanın gücünden yararlanır. Genç, bu imanla Mehmetçik olur, çelik tabyaları eritir. Cephede en önemli işleri başarır. Her durumda imanı onu ayakta tutar:

*Top tüfekten daha sık, gülle, yağın mermiler....
Kahraman orduyu seyret ki bu tehlide güler!
Ne çelik tabyalar ister, ne siner hasmından
Alınır kal'a mı göğsündeki kat kat iman?
Hangi kuvvet onu -hâşâ- edecek kahrına ram?
Çünkü tesisi ilahi o metin istihkam.¹³*

İman ruh güzelliğinin temelidir. İnsana ahlak güzelliğini de imanı sağlar. Elinden ve dilinden insanların emin olduğu bir insan vasfı imanla kazanılır. İman yüreği parlatır ve ufkunu açar. Onun ışığında insan, hayatına yön verir. Âkif bunu iki mısradan şöyle anlatır:

*İmandır o cevher ki ilahi, ne büyüktür
İmansız olan paslı yürek sinede yoktur.¹⁴*

Marifetli ve Faziletli Âsım

İnsana hüner yakışır. Becerikli insan ile elinden hiçbir iş gelmeyen biri aynı olabilir mi? İnsanın bir hüneri olmasın mı? Elinden bir iş gelmesin mi? Milletlerin dirilişi ve parlak zamanları nesillerin marifetli ve faziletli donanmış olması ile mümkündür. Âkif bu alanda kaybedecek vakit olmadığı kanaatindedir. Âsım'a tavsiyesi şöyledir:

¹² Mehmed Âkif, *Safahat*, 352.

¹³ Mehmed Âkif, *Safahat*, 359.

¹⁴ Mehmed Âkif, *Safahat*, 15.

*Hadi tahsilini ikmale tez elden, hadi sen!
Çünkü milletlerin ikbali için, evladım
Marifet bir de fazilet.... İki kudret lazım
Marifet, ilkin ahaliye saadet verecek
Bütüin esbabı taşır sonra fazilet gelecek¹⁵*

Gençlerde her iki özellik birlikte bulunmalıdır. İçinde bulunduğumuz şartların sebebi ülke gençlerinin yetişmelerindeki eksikliklerdir. Elinden iş gelen gençlere her zaman ihtiyaç vardır.

Marifet faziletle birlikte kazanılır ve değerlendirilirse tamam olacaktır. Bir “şerefsiz hüsrân” yaşanmaktadır. Bunun sebebi ise “hasmınız” ile yarışta geride kalmanızdır. Sebepleri sıralayan sanatçı yapılması gerekenleri de akabinde belirtmektedir.

*Bizler edvar-ı faziletleri cidden parlak
Bir büyük milletin evladınız, oğlum, ancak;
O fazilet son üç asrın yürüyen ilmiyle
Birleşip gitmedi; battıkça da ümmet cehle
Garbin emriyle yatıp kalkmaya mahkum
Çünkü hakim yaşatan şevket-i fenden mahrum¹⁶*

Âsım'ın Şahsiyeti

Âkif “adam gibi” yaşamayı ilke edinmiştir. Kimseye boyun eğmemiştir. Bu bir şahsiyet örneğidir ve Mehmet Âkif esasında kendi şahsî değerlerini Âsım'a aktarmıştır. Ona kattığı özellikler arasında şahsiyet sahibi olmak da vardır. Hayat boyu karşılaştığı birçok meseledeki tavrını Âsım'da da görmek ister. Haksızlığa karşı durmak, zalime karşı direnmek ve cesur olmak hayatın gayesi olmalıdır. İşte şahsiyetli olmanın anahtarını Mehmet Âkif şu şekilde dile getirmiştir.

*Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem
Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem
Üç buçuk soysuzun ardında zağarlık yapamam
Hele hak namına haksızlığa ölsem tapamam*

¹⁵ Mehmed Âkif, *Safahat*, 374.

¹⁶ Mehmed Âkif, *Safahat*, 375.

*Doğduğumdan beridir aşığım istiklale
Bana hiç tasmalık etmiş değil altın lâle.¹⁷*

Şahsiyet saygınlığının anahtarıdır. İlkelerini yaşatan, değerlerini kaybetmeyen ve duruşunu bozmayanlar bu vasıfları ile var olurlar. Bu gibilere olumsuz bir teklifte bulunmak ve onları satın almaya kalkışmak mümkün olmaz. Elinin emeğine güvenen, beklentisi ve çıkarının peşinde olmayan, duruşu sağlam gence Âkif şu müjdeyi verir:

*Adam mısın: Ebediyen cihanda hürsün, gez;
Yular takıp seni bir kimsecik sürükleyemez...
Adam değil misin, oğlum, gönüllüsün semere;
Küfür savurma boyun kestiğın semercilere.¹⁸*

İlim Sahibi Âsım

Şahsiyetin yolu neresidir? Bu seviyeyi yakalamak ve bu seviyede kalmak nasıl mümkün olabilir? Şahsiyetli olmanın yolu ilim sahibi olmaktır. Bilginin gücü tüm rakipleri sindirir. Başkalarının kolay kolay elde edemeyeceği bir vasıfla var olmak daha kolaydır. Hak ederek bir yere gelmek şahsiyetli insanlar için kolaydır. Şahsiyetli insan çalışır ve ilimle meşgul olur; çünkü çalışmalarının zayı olmayacağını bilmektedir. Zira ilim birçok kapıyı açar. İnsandan topluma ulaşan bilgi üstünlüğü bu anlamda milleti de yüceltir.

Cehaletle savaşta sorumluluk gençlere kalmaktadır. Cehaletle nasıl savaşılır? Cehaleti yok etmek bilgiyle olur. Üç yüz yıllık açığı bilgi ile kapatmak mümkün olacaktır. Tekrar tarihin güzel zamanlarına dönmek, öğrenerek mümkün olacaktır. Bilgi nerede olursa olsun bulunmalı ve alınmalıdır. Bilgiye koşarken bazı hususlara dikkat etmek gerekmektedir. İlim her zaman için kimlik korunarak tahsil edilmelidir. Sadece ilim istenmeli, dışarıdan faydalı olan bilgiler toplanmalıdır. İlim tahsil etmeye giden bazı kişilerin kimliğini kaybederek bazı bilgileri kazandığı görülse de bunun önemi yoktur. Kimlik kaybedilmeden alınan bilginin kişiye ve ülkeye katkısı vardır. Mehmet Âkif bu durumu kısaca şu dizelerle ifade etmektedir.

¹⁷ Mehmed Âkif, *Safahat*, 331.

¹⁸ Mehmed Âkif, *Safahat*, 337.

*Sade Garbın yalnız ilmine dönsün yüzünüz
O çocuklarla beraber gece gündüz didinin.
Giden üç yüz senelik ilmi sık eden edinin!
Fen diyarında sızan nâ-mütenâhi pınarı
Hem için hem getirin yurda o nâfi suları.¹⁹*

Âkif, Berlin’de kaldığı süre içinde Batı toplumunu yakından tanımış ve onların geldikleri seviyenin sebeplerini gözlemlemiştir. Berlin’de sosyal ortamın, çevrenin, şehirciliğin, sanayinin, altyapı yatırımlarının ilim sayesinde gerçekleştiği aşikârdır. Oradaki imkanlar bir an önce gençler vasıtasıyla alınıp getirilmelidir. Âsım bu işlerde baş sorumludur. Beklenen büyük değişim bu durumda ortaya çıkacaktır.

*İnkılabın yolu mademki bu yoldur yalnız,
“Nerdesin hey gidi Berlin” diyerek yollanınız.
Altı ay bir sene gayret size eğlence demek...
Hani, bir ömre bedeldir şu geçen her günümüz;
Bir gün evvel gidiniz, bir saat evvel dönünüz!²⁰*

Mehmet Âkif İslam’ı anlamak için de ilmin gerekliliğini ifade eder. Çağın getirdiği sorumsuzluk ve çürümeye karşı yapılacak işler ve çareler ilmin ışığında bulunacaktır. Cehalet sebebiyle geri kalan bir dünya yeniden ilimle kendini kurtaracaktır.

Gencin söyleyecek bir sözü olacaksa ilimle elde edecektir. İnançının kaynağını anlaması ve anlatması da ilimle mümkündür. İlmin kaynağı bellidir. Bu konuda öncelikli eylem Kur’ân’a sarılmaktır. *Safahat*’taki ilgili mısralar şunlardır.

*Doğrudan doğruya Kur’an’dan alıp ilhamı,
Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam’ı.*

....

*Kuru dava ile olmaz bu ilm ister,
Ben o kudrette adam görmüyorum, sen göster.²¹*

¹⁹ Mehmed Âkif, *Safahat*, 376.

²⁰ Mehmed Âkif, *Safahat*, 377.

²¹ Mehmed Âkif, *Safahat*, 351.

Ümit Dolu Âsım

Mehmet Âkif'in gelecekte ümidini kesenlerle işi olmaz. Gelecekte ümidini kesmiş ve azimli olmayı bırakmış olan insanlara karşı Mehmet Âkif en ağır eleştirileri yapar. İstiklal Marşı'nda "Belki yarın belki yarından da yakın" bir vakitte sunulacak imkânlarla kavuşmak ümit ve azimle olacaktır. İnsanı ümit yaşatır ve ayakta tutar. "Azmiyle ümidiyle yaşar hep yaşayanlar" diyen Âkif, Âsım'ın da hiçbir dönemde ümitsiz olmamasını ister. Gelecek kaygısına kapılmadan çalışan ve azmi bırakmayan kişiler başarıya en yakın insanlardır. Ümit ihtiyacı ve bu konuda yapılan ihmaller Âsım'a şöyle anlatılır:

*Bir ışık gösteren olsaydı eğer, tek bir ışık,
Biz o zulmetleri bin parça edip çıkmıştık.
İki üç yüz senedir serpemiyor bizde şebâb;
Çünkü bîçârenin âtisine îmânı harâb.
Hissi yok, fikri bozuk, azmini dersin: Mevlûc...
Hani rûhunda o haksızlığa isyan, o hurûc?²²*

Her Zaman Çalışkan Âsım

Genç insan şahsiyetini korumak istiyorsa çalışmak zorundadır. Başarının her zerresinde alın teri vardır. Terlemeyi göze alanlar başarıya en yakın olanlardır. Gayretsiz insan her zaman kendine de topluma da yüküdür. Çalışmanın karşılığı hemen alınamayabilir ama bir gün kişiye döneceği bilinmelidir. Belki birçok denemeden sonra başarı gelecektir. Başkasının eline bakmak ve yardım dilenmek kimliği ve kişiliği zedeleyen bir davranıştır. Âkif tembel insana kızar ve çalışkan insanı sever.

*Şimdi kurtarmak için azmedelim kurtarırız
Verelim gel de şunun kalbine bir canlı ümit
Oturup dil dökecek yerde gidip döksene ter!
Bin çalış gayen için bir kazan ömründe yeter.²³*

²² Mehmed Âkif, *Safahat*, 343.

²³ Mehmed Âkif, *Safahat*, 344.

Çalışan insanın, çalışmayı göze alan insanın başkalarına boyun bükmesine gerek kalmaz. Çünkü emeklerinin karşılığı alacağını bilir. Tabiatta bunun örneği vardır. Birlerce tohum sonbaharda etrafa savrulur. Ancak bazıları toprakla buluşur ve fidana döner. Bu manzara gençler için tam bir gayret örneğidir. *Safahat*'ta bu sahne şöyle anlatılır:

*Efendiler bize fitrat numune gösteriyor,
Diyor ki: Gayeniz uğrunda bezledin emeği;
Düşünmeyin hele hiçbir zaman esirgemeyi.*²⁴

Hukuka Saygılı Âsım

Toplumlar yasalarla yönetilir. Düzen ve disiplin için mevzuat dediğimiz ilkeler gerekmektedir. Kanunlar toplumsal düzenin kurulması ve yaşatılması için gereklidir. Adalet duygusu ve toplumsal barış yasalarla sağlanır. Devletin üzerine düşen sorumluluğu kişiler icraya kalkarsa düzen kökten bozulur. Bu tür bir kargaşayı da Mehmet Âkif uygun bulmaz. Bazı kişilere birtakım kırgınlıkları olsa bile kargaşa çıkarmanın doğru olmadığını düşünür: “*Âkif'in birlikte hareket ettiği siyasî cemiyet ve bu cemiyetin fikir ve hareketi ile kendisi arasındaki mesafeyi itinayla koruduğu ve memlekete hizmet maksadıyla tanıdığı olduğu birtakım hodbinliklere sabırla katlandığı bilinir.*”²⁵

Âsım'a da fevrî davranışlar yerine düzeni bozmayacak soğukkanlı davranışlar önerilir. Aceleci çıkışlar yerine sorumlu tutum tavsiye edilir. Öfkeyi topluma yaymanın nelere mâl olacağı anlatılır. Her kurum ve kuruluşun görevleri olduğu gibi Âsım'ın da sorumlukları vardır. Âsım'a düşen olayları kaba kuvvetle değerlendirmemektir. Suç varsa bunu mahkemeler değerlendirmelidir.

Gece ortamın huzurunu bozanları kaba kuvvetle engellemeye çalışan Âsım şöyle uyarılır:

*-Âsım bana bak!
Yol yakinken geri dön, nafile çıkmaz bu sokak.
Koşuyorsun, be çocuk, çarpacak alnın duvara;
Dağılır sonra kafan, etme, çekil kenara.*²⁶

²⁴ Mehmed Âkif, *Safahat*, 346.

²⁵ Dücane Cündioğlu, *Âkife Dair* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2010), 63.

²⁶ Mehmed Âkif, *Safahat*, 366.

Âsım'ın tavırları anlayışla karşılanabilir. İçinde bulunulan şartlarda sertlik hoş görülebilir. Ancak yine de zorbalık uygun değildir. Millî mücadele şartlarında bu türden eğlenceler tabii ki tepki çeker. Mücadeleye katılıp sorumluluk almasalar bile açıktan açığa içki içip çevreyi rahatsız edenler hoş karşılanmaz. Âsım'ı en çok aynı ortamda bulunduğu ilgisiz insanlar kızdırmaktadır.

*Ağlamak çok kişinin zevki değilmiş lakin
Gülmek herkes için pek mümkün.²⁷*

Dedikleri doğru olmasına rağmen bu tür olumsuzluklarla uğraşmak Âsım'ın üzerine düşmez. İlgili mercilerin görevini şahıslar üstlenirse düzen o zaman bozulmaktadır. Sorumlu genç tepkilerini çok iyi bilmelidir. Âkif duruma razı olmamakla birlikte bir çıkış yolu göstermek adına düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir:

*Bana anlat bakayım şimdi; şu biçare ocak,
Zorbalar saltanatında ne zaman kurtulacak?
Hiç bu mantıkla, a divane hükümet mi yürür
Bir cemaat ki erenler işi yumrukla görür.
Kafa bitmiş demek artık çekiver kuyruğunu!
Kuvvetin hakkı mıdır enselemek bulduğunu?
Bize Âsım ne şunun yumruğu lazım, ne bunun;
Birinin pençesi ister yalnız: Kânunun.
Ver bütün kudreti kânuna ki vahdet yürüsün
Yoksa millet değil, ancak dağınık bir sürüsün!...
Memleket zaten ayol, baksana: Allak bullak
Sen de hissinle yürürsen batırırsın mutlak.
Ya kuzum, zaptiye rûhuyla hükümet sürenin,
Yeri altındadır, üstünde değildir kürenin!²⁸*

Tüm bunlar Âsım'ın iyi bir genç olması için söylenmektedir. Her satırda kişiliği biraz daha şekillenmektedir. Çizgisinden ayrılınca gereği hatırlatılır yanlışı söylenir. Âsım dava ehlidir. Hayatta bir gayesi vardır; tepkileri bu özgüvenden gelir. Beklentisiz bir duruş, davranışlarını rahat yapmasına da vesile olur.

²⁷ Mehmed Âkif, *Safahat*, 368.

²⁸ Mehmed Âkif, *Safahat*, 369.

Sorumlu Âsım

Sorumlu insan olaylara duyarsız kalamaz. Bu olayların bir kısmına müdahale etmek riskli sayılabilir. Sorumluluk, zorluklar karşısında olması gerektiği gibi davranmaktır. İnsanın eliyle, diliyle ve en son olarak kalbiyle çevresindeki olaylara tepki vermesi başka bir görevidir. Genç insan kendini yetiştirecek ve bu şekilde kendisini toplumun hizmetine adayacaktır.

Duyarlı olmak Âsım'ın sorumluluğunu artırır. Seyfi Baba şiirinin sonunda "Ya hamiyetsiz olaydım ya param olsa idi" diyen Âkif, sorumluluk duygusunu her zaman gençlere tavsiye eder:

*Yutulur herze mi pir aşkına mahrumiyet?
Çekti yıllarca, fakat çekmiyor artık millet.
Hele sen gel de "hamiyet" diye aptal kandır;
Canı yanmış dedenin son sözü "illallah" tır.
Ben sefaletten ölürken seni sıkmazsa refah
Hak erenler buna ummam ki desin; eyvallah!
Şöyle bir bak; ne harap ortalığın manzarası....
Ama hiç deşme sakın, çünkü yürekler yarası.²⁹*

Hiç kimse bahane üretmemelidir. Bir şeylerde kusur aramak yerine her zaman için çözüm üretmek en doğru davranış olarak görülmektedir. Sabah akşam yerinde oturup sadece eleştiri yapan kişilerin davranışları bize göre makbul değildir. Mehmet Âkif çözüm odaklı bir yolu tavsiye ederken gençlerin konuşmak yerine iş üretmelerini ister. Yıkamak çok kolay, karalamak çok basit ama yapmak o derece zordur. Süleymaniye'den örnekle Âkif şöyle der:

*Yıkamak, insanlara yapmak gibi kıymet mi verir?
Onu en çulpa herifler de emin ol becerir
Sade sen gösteriver "işte budur kubbe" diye
İki ırgatla iner şimdi Süleymaniye.
Ama gel kaldıralım dendi mi heyhat o zaman,
Bir Süleyman daha lazım yeniden, bir de Sinan.³⁰*

²⁹ Mehmed Âkif, *Safahat*, 365.

³⁰ Mehmed Âkif, *Safahat*, 332.

Gence duyarlı olmak yaraşır. Yanlışığa, haksızlığa seyirci kalmaz. Bu uğurda her şeyi göze alır. “Aldırma”, “boş ver” ve “neme lazım” gibi sözler, Âsım'ın söyleyeceği sözler değildir. Âkif'e göre Âsım ilgili, duyarlı, gözü pek ve özellikle sorumlu olmalıdır. İşte o mısralar:

*Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim,
Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim.
Adam aldırma da geç git diyemem. Aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırım.
Zalimin hasmıyım ammâ severim mazlumum.³¹*

Vatansaver Âsım

İnsan fedakârlıkları oranında büyüktür, değerlidir. Zorunlu işlerinin dışında zaman harcaması ve çalışması, gayret göstermesi ve insanlık için bir şeyler yapmaya çalışması adına ülkesi için fedakârlıklar yapan gencin toplumda değeri de artacaktır. Âkif, Âsım kimliği üzerinden gençlerde bu türden davranışların da olması gerektiğini hatırlatır. Gençlere ulvî makamlar gösterir. Bu makamların başında şehadet gelir. Âsım Mehmetçik olur ve vatan için yola çıkar, candan geçer, şan kazanır. Bu sahne şöyle anlatılır:

*Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker.
Gökten ecdât inerek öpse o pâk alını değer
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhidi
Bedrin aslanları ancak bu kadar şanlı idi.³²*

Burada anlatılan fedakârlık çok büyüktür. Onun karşılığını takdir etmek, bedelini tayin etmek zordur. Ölüm yoktur, diri kalmak vardır. Bu tür ölümler ölüm sayılmaz. Şehadet makamı yeni mertebedir. Gençliğin bu davranışının karşılığı şehadet mertebesiyle tescil edilmiş ve yüce makam tarafından verilmiştir. O müjde şöyle:

*Ey şehit oğlu şehit, isteme benden makber,
Sana aguşunu açmış duruyor Peygamber.³³*

³¹ Mehmed Âkif, *Safahat*, 334.

³² Mehmed Âkif, *Safahat*, 359.

³³ Mehmed Âkif, *Safahat*, 360.

*Safahat'*ın Âsım bölümünde gençliğe öğütler daha somut bir şekilde verilmiş, bir isim etrafında gencin fizikî ve ruhî vasıfları anlatılmıştır. Bölümün tamamen genç Âsım adına ayrılmış olması genç okuyucuların yerini bilmelerini ve bulmalarını kolaylaştırmıştır.

Âsım bölümünde genç insanın önce dış görünüşünden söz edilmiş, sonra ruhî özellikleri anlatılmıştır. Sağlık her durumda ilk sıraya alınmıştır. Bir işe teşebbüs için sağlık şarttır. Verimli olmak sağlıklı olmakla ilgilidir. Düzenli olan ve sağlıklı yaşamak isteyen kişilere baba şefkatiyle dava adamı olarak bazı nasihatlerde bulunur.

Gençliği öne çıkaran özellikler kişilerin ruhî tutum ve davranışlarıdır. Ruhî davranışlar bedenın süsüdür. Sağlam bir bünye ruhî özelliklerle donatılırsa eksiği giderilir. Bedeni güzelleştirecek şey kişinin sahip olduğu güzel davranışlardır. Sağlıklı bir bünyenin faydalı bir insana dönüşmesi davranışlarla olacaktır.

Bir genci üstün yapacak nitelikler, *Safahat'*ta Âsım başlığı altında gençlere sunulur. Bu niteliklerin örnek Âsımlardan başlayarak diğer gençlere ve sonra tüm millete sirayet etmesi düşünülür. Âsım bölümünde ideal gençte bulunması gereken vasıflar insana hayat boyu huzur ve mutluluk verecek değerlerdir. İnsanı çevresine karşı üstün tutacak olan bu değerlerin yaygınlaştırılması Âkif'in en büyük hayalidir.

Âsımın neslini oluşturmak isteyenler öncelikle *Safahat'*ın altıncı bölümünü muhtelif araç ve gereçlerle ve tüm gençlerin ilgi göstereceği metotlarla yeni nesillere aktarmalıdır. Yetkili mercilerin yönlendirmesi ile Âsım kimliği sanatsal faaliyetlerin öznesi olacak şekilde yeni çalışmaların içinde yer almalıdır.

Altıncı *Safahat* bağlamında niteliklerini sıralamaya çalıştığımız yeni yiğit delikanlıyı Mehmet Âkif, Âsım adıyla sembolleştirmiş ve gelecek nesillere armağan etmiştir. Âsım kimliği bu milletin rengiyle donanmış ve bütünleşmiştir. Millî şair İstiklâl Marşını yazarak millete var olmanın sırrını sunduğu gibi, Âsım kimliğinde de gelecek nesilleri güvence altına alacak esasları miras bırakmıştır.

Kaynakça

- Cündioğlu**, Düccane. *Âkife Dair*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2. Basım, 2010.
- Çantay**, Hasan Basri. *Âkıfname (Mehmed Âkif)*. İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, 1. Basım, 1966.
- Çevik**, Sezgin (ed.). *Âkıften Âsım'a*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2007.
- Ersoy**, Mehmet Âkif. *Safahat*. haz. M. Ertuğrul Düzcdađ. İstanbul: Bağcılar Belediyesi Yayınları, 1. Basım, 2014.
- Ersoy**, Mehmed Âkif. *Safahat*. haz. Orhan Okay ve Mustafa İsen. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Basım, 1992.
- Ersoy**, Mehmet Âkif. *Safahat*. haz. M. Ertuğrul Düzcdađ. İstanbul: İz Yayıncılık, 1. Basım, 1991.
- Göçgün**, Önder. "Mehmet Âkif'in Şiirlerindeki "Âsım" Gerçeği ve "Âsım" dan Dinlediklerim..." *BELGİ* 2/4 (2012), 422-430.
- Karakoç**, Sezai. *Mehmet Âkif (Hayatı, İnanç ve Düşünce Oluşumu Savaşı)*. İstanbul: Diriliş yayınları, 6. Basım, 1987.
- Nazif**, Süleyman. Mehmet Âkif. haz. M. Ertuğrul Düzcdađ. İstanbul: İz yayıncılık, 1. Basım, 1991.
- Şentop**, Mustafa. *Kabulünün 100. Yılında Millî Mutabakat Metnimiz İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy*. Ankara: TBMM Başkanlığı İdari Teşkilatı, 1. Basım, 2021.
- Uğur**, Mücteba. "Âsım b. Sâbit". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/479-480. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

